

βράκα

Κυριακή, 22 Απριλίου 2012

5:28 μμ

Σημασία

Παλαιο ενδυμα ανδρών και γυναικών που προστατεύει τον κορμό από την μεση και κάτω και τα πόδια.

Συνώνυμα

αναξυρίς (αρχ)

βρακί

κυλότα

βρακού (η, Κύπρος)

Εγκυκλοπαιδικά

ΓΕΝΙΚΑ

Σε όλο τον ύστερο μεσαίωνα και αρχικά από τη Δύση οι άνδρες φορούσαν βράκες αντί για παντελόνια.

Οι δυτικοί φορούσαν κοντές φουφούλες και οι ανατολίτες σαλβάρια.

Η ελληνική βράκα είναι εξέλιξη των βυζαντινών φορεμάτων για όποια ομιλεί εκτενώς ο Φ. Κουκούλης στο Βυζαντινών Βίος και Πολιτισμός 165.266

Ελάχιστα διέφεραν τα ενδύματα των κοσμικών από τους κληρικούς. Ο σάκος των παπάδων και το ιμάτιο ήταν το κυρίως ρούχο. Και τα δύο ήταν ποδήρη δηλαδή έφθαναν μέχρι τα πόδια. βλ. ποδιά ή ποδέα.

Οι ποδήρεις χιτώνες δεν διευκολύνουν τις αγροτικές ή ναυτικές εργασίες της φτωχολογιάς ούτε την ιππασία των ευγενών.

Μια βράκα κατασκευάζεται εύκολα από ένα ιμάτιο ποδήρης, αρκεί αυτός που φοράει το ιμάτιο να πάρει την πίσω άκρη του ιματίου να την περάσει ανάμεσα από τα σκέλη του και να σφηνώσει την άκρη στο ζωνάρι του. Και να έτοιμη η βράκα! Βλ. υποσημείωση

*—Ὁ θέλων κατά τους Βυζαντινοὺς χρόνους νά εἶναι
εὐπετέστερος πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου τινός, ἀπομακρύνων ἀπὸ
τάς θηλέας τους κατά τὸ ἄκρον τῆς χειρίδος κόμβους,
ἀνέστελλεν αὐτήν. Τὸ σχῆμα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἔκαμνον οἱ
ἐργατικοὶ ἢ γενικῶς οἱ μέλλοντες νά ἐπιχειρήσωσιν ἔργον τι,
ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ ρήματος ἀνακομβώνομαι. Ἐπεκταθείσης δε
τῆς σημασίας τοῦ ρήματος, δι' αὐτοῦ ἐδηλοῦτο καὶ τὸ
ἀναστέλλειν τὸ ἄκρον τοῦ φορέματος καὶ ἐμπηγνῦειν αὐτό εἰς
τὴν ζώνην χάριν ευχερέστερου βαδίσματος, ἀφ' οὗ τὰ
Βυζαντινὰ φορέματα, μακρὰ ὄντα, ἠμπόδιζον τὸ ταχύ βάδισμα.*

Βλ. 158.121

Τώρα με την βράκα μπορεί να τρέξει και να γονατίσει για αγροτικές εργασίες.

Η άκρη ξανάβγαίνει από το ζωνάρι και ο Βυζαντινός βρίσκονταν ξανά με το κανονικό ένδυμα. Αργότερα η πρακτικότητα της βράκας την κατέστησε μόνιμη. Δεν εντρεπόντουσαν όλοι να φορούν βράκες. Ήταν και πιο ζεστές γιατί έκλειναν από κάτω, βόλεψαν στις κινήσεις αλλά δυσκόλευαν στο κατούρημα.

(πβλ. τα παθήματα της Θείας μου της Αμερσούδας: Ως που να λύσει το ένα τ'άλλα τα δυό [βρακία] κατ[ου]ρεί).

Το ότι η ιππασία ήταν αυτή που δημιούργησε την βράκα το μαρτυρούν οι λέξεις που

περιγράφουν τα διάφορα μέρη της: Το μέρος ανάμεσα στα σκέλη λέγεται σέλλα στην Κρήτη και κάβαλλος στην Κύπρο.

Έτσι και η βράκα έχασε την προχειρότητά της. Έγινε και είδος επίδειξης. Όσο περισσότερο ύφασμα τόσο πλουσιότερος θεωρείσαι και κάνεις το κομμάτι σου. **Σαραταδκου πήγες πανί εκάμαν μου μιν βράκαν** λέει το Κυπριακό τραγούδι. [ΑΚΟΥΣΟΝ-ΑΚΟΥΣΟΝ](#) **εξήντα μπράτσα δίμιτο** λέει κάποια παραλλαγή του.

Άρα **το ήρθεν ο κάβαλλος μακρύς** ή **το ήρθεν η σέλλα μακριά** κι **εσάριζεν την στράτα** μπορεί να ήταν και εσκεμμένη ενέργεια.

Στην Σκύρο η βράκα είναι από χοντρό βαμβακερό ύφασμα, βαμμένη μπλε σκούρο και γυαλισμένη από ειδικό τεχνίτη, τον μπογιατζή.

Αυτό το **συνήθειο** που θυμίζει λίγο την [νιτσεράδα](#) των ναυτικών και ταιριάζει με μια προφορική παράδοση που είχα ακούσει ότι οι ναυτικοί που φορούσαν βράκες τις χρησιμοποιούσαν σαν σωσίβια όταν έπεφταν στη θάλασσα, Η βράκα, αδιαβροχοποιημένη από την μπογιά, φούσκωνε και τους κρατούσε στην επιφάνεια.

1191.

ΚΡΗΤΗ

23

Η ανδρική φορεσιά της Κρήτης φτιάχνεται ολόκληρη από μπλε τσόχα, από ειδικό ράφτη, τον **λεβεντοράφτη**. "Έχει τη γενική όνομασία βράκα, από το ομώνυμο παντελόνι. Παλαιότερα η βράκα είχε μακρύτερη σέλλα — το μέρος της βράκας πού κρέμεται πίσω — πού έφτανε συχνά ως τούς άστραγάλους.

ΚΥΠΡΟΣ

24

Η ανδρική φορεσιά της Κύπρου ανήκει στο νησιώτικο τύπο και είναι σκουρόχρωμη. Η μαύρη βράκα κατασκευάζεται από χωριστά κομμάτια ύφασμα, τις σέλλες. Μιά καλή βράκα έχει δέκα σέλλες. Έχει και αυτή λευκό βαμβακερό σώβρακο που βοηθάει να φουσκώνει ή **βάκλα**, δηλαδή το κεντρικό της τμήμα. Στο χορό σηκώνουν τη βράκα και τη στερεώνουν πίσω στο ζωνάρι, «ούρα βάκλα».

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Η Βρακα (Κύπρου)

Σε άλλο Ακριτικό Κυπριακό τραγουδι τον ο Διενής θνησκων συναντα έναν
*Κοντον, κοντούτσικον και χαμηλοβρακάτον,
Βανει την δύναμιν θεου μπαινει και χαιρετά τον.*

Η ΤΡΑΤΑ (Πάγκοινον)

Αν το 'ξερε η μάνα μου
πως δούλευα στην τράτα
θα μου 'στελνε τα ρούχα μου
και την παλιά μου βράκα

Ένα κοπελι Κρητικό ιντα 'χει μες τη βρακα;
Εχει δυο σβωλια ζαχαρη και μια μποτίλια ράκα (ρακή).

Λεσβιακόν

Η θεια μου η Αμερσουδά
τρια βρακιά φορεί
ως που να λυσει το 'να
τα αλλα τα δυό κατρεί.*

Λεσβου

---

*) Συχνή αποβολή φωνηεντων από τους Λέσβιους. πβλ. τι θελς, Σ' εντσαν, μ' εντσαν, τσ' εντσαν τσ' αλλ.

Ανάλογο και στη Λάρισα της Θεσσαλίας.
εδώ κατρεί = κατουρεί.

Παρεκτός ἀπὸ τοῦ ταλαντευομένου βαδίσματος καὶ τῆς λοιπῆς συμπεριφορᾶς, οἱ ναῦται ἦσαν εὐδιάκριτοι καὶ διὰ τὸ ἰδιόρρυθμον τῆς ἐνδυμασίας των. Ἰμάτιά τινα δηλ. καθιερώθησαν πρὸ ἀμνημονεύτων αἰώνων παρ' ἡμῖν δίκην προσφορωτάτων τῶ ἐπινηίῳ βίῳ καὶ ἐπιτηδείων πρὸς τὸ διεξάγειν μετ' ἀνέσεως τὰς ἐργώδεις τούτου ὑποχρεώσεις. Τοιαῦτα δέ, ἀπαντῶντα ἐπὶ Αὐτοκρατορίας ὅπου οἱ πληθυσμοὶ εἶχοντο τῶν Ποσειδωνείων ἐπασχολημάτων καὶ διατηρηθέντα ἕως σήμερον ἀμετάβλητα, ἦσαν τὰ μετ' εὐρέος ἀνουκτοῦ φριλαιμίου καὶ τὰς χειρῖδας ἀνεστραμμένας ἔχοντα *ὑποκάμισα*· ἀκόμη δ' αἱ ἐν τῶ συγγρόνῳ λεκτικῶ *βράκια* καὶ *κονδοβράκια* καλούμεναι περισκελίδες, αἱ μὲν τοῖς κωπηλάταις ἀρμόζουσαι, αἱ ἦττον κατωκρεμεῖς δὲ καταλληλότεραι οὐσαι πρὸς χρῆσιν τῶν (*Αρμενο*)*γεμιστῶν*. *Ζωνάριον* τι πλατὺ καὶ πολυτύλικτον περὶ τὴν μέσην, προαιρουμένων τῶν ἐρυθροῦ εἴτε λευκοῦ χρωμάτων αὐτοῦ, συνεπλήρου τοῦ κορμοῦ τὴν παράστασιν. Ὡς δὲ παρὰ τὸ οἰκειόθεν χρήσιμον ἐπεξητεῖτο ὑπὸ τῶν τὸ ἐπιβάλλον πλεῖστον ποιουμένων *Καραβησίων* ἢ ἐπίδειξις ἀρειμανιότητος, οὐδέποτε ἀπέλειπε τὴν ὁσφὺν τὸ *μαχαίριον*, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἀπὸ τῆς προσμεσούσης Ζ' ἑκατονταετηρίδος προσέλαβε μέγεθος κινουῦν εἰς θαυμασμόν καὶ σέβας τὸν νοήμονα δῆμον· εἰσή-

9290 ΥΠΟΠΛ. ΚΩΝ. ΣΑΡΑΦΗΣ-ΠΙΝΤΖΙΠΙΟΣ - Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ - ΑΘΗΝΑ - 1907

B. ult. [227, 8.] *καμβότουβα*. M. *καμπότουβα*, id est, *tubae pro campis*, hoc est *gambis seu cruribus*. Ne de *tubis bellicis* cogitetur, propterea mentionem membri corporis humani, cui servit, addiderunt. Nos *braccas* appellamus. Ad p. 240. C. *latius de campotubis*, alias etiam simpliciter *tubis dictis*, seu *braccis*, et de *campagiis* seu genere *amiculi curialis*, *udonum*, *latius* disputo.

Είτε από το καμπος, χωράφι είτε από το gamba γαμπα, μηρός και tuba (σωληνα, tube)
 Δηλαδή σωλήνες για τις γάμπες ή για τους καμπους. Βλ. παραπάνω [Εγκυκλοπαιδικά](#)

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Βράκα και βράκες

brache

Prov. braya; a.fr. bra ies mod.

braye; sp. e porf. bragas: dat lat. **BRACÆ**:

o pill tardi **BRAGÆ** (ebe ha riscoritto net

gr. Βράκαι di Iliodoro Siculo e βρακία:

voce germanica o gallica che ritrovasi ne

Pant. scand. BRÔK (sved. BRÔK, dan. BRÔG)

ang. sasc. BRÔC (Ingl. BREECHES); frisone

BRÔK (oland. BROEK); a. a. led. PRUOH (med.

BRuoCH); ed ancho nd celto: a.gael BRIOGAIS,

mod. BRIG'S; bass. Bret. BKAGEZ che

valgono lo stesso [cfr. vall. brâie fascia

che passa allorno al ventre].

Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana - Ottorino Pianigiani.

bracho

Προβηγκ. braya; Γαλατ. bra ies Γαλλικό.

braye; Ισπ κ πορτ. bragas: από το Λατ. BRACA μεταγ. BRAGÆ

Που προήλθε από το Ελλ. βράκαι κι βρακία (Διοδώρος ο Σικελιώτης) πιθανώς από το **βραχύς** που έρχονταν σε αντίθεση με τον μακρόν (μακρύ, ποδήρη) χιτώνα. (πβλ. Το σημερινό short = σόρτ, σορτσάκι, από το Αγγλικό short [trousers]).

Λέξη γερμανική ή γαλατική που απαντάται και στα αρχαία σκανδιναβικά

ως BROK [πβλ. Βαλωνικό. BRÂIE που σημαίνει ταινία που περιβάλλει την κοιλιά

Το ντύσιμο αυτό δεν άρεσε στους Ρωμαίους που προτιμούσαν τις δικές τους [τόγες](#) (TOGA).

Βρακάτος

bracato αυτος που φοράει BRACHI, (βράκες): Στην αρχαιότητα ονομαζαν Gallia bricata (δηλ. Η βρακωμένη Γαλατία) την κατοπινή Gallia Narbonese που οι κάτοικοί της φορούσαν βράκες σε αντίθεση με την Ρωμαϊκή Γαλατία όπου φορούσαν [τόγες](#).

Σημεινει και τον πολύ χονδρό μεταφορικως από το γουρούνι που παχύνεται στο

μπράκο ή **μπραγκό** (Στον Ησύχιο ^{9051.394 [398]} αναφέρεται **βράγος** = έλλν. συγγ. με το βραχύς,μη-βαθύς,

Πβλ. Κ. Καβάφη - Περιμένοντας τους βαρβάρους

Γιατί οι δυο μας ύπατοι κι οι πραιότερες εβγήκαν
 σήμερα με τες κόκκινες, τες κεντημένες **τόγες**
 γιατί βραχιόλια φόρεσαν με τόσους αμεθύστους,
 και δαχτυλίδια με λαμπρά γυαλιστερά σμαράγδια·

Οι αβράκωτοι - Sans-Culottes.

Ετσι λεγοντουσαν οι Γαλλοι εργάτες αριστεροι επαναστάστες γιατι φορουσαν παντελονια, αντι κυλοτες που φορουσαν οι αριστοκράτες.

βράκα (η) {δύσchr. βρακών} **1.** ευρύχωρο ρούχο, όπως το παντελόνι, που καλύπτει το σώμα από τη μέση ως τα γόνατα, χαρακτηριστικό κυρ λαϊκών, τοπικών ενδυμασιών γέρος νησιώτης με τη ~ και το ζωνάρι || η κρητική ~ ΣΥΝ σαλβάρι **2.** (οικ.-σκωπτ) το μεγάλο βρακί, φαρδύ εσώρουχο ή παντελόνι. ◀ ΣΧΟΛΙΟ λ. εσώρουχο. [ΕΤΥΜ μτγν. < πληθ. βράκαι «περισκελίδες» < λατ braccae, δάνειο κελτ. προελ.]

171

Screen clipping taken: 27/5/2012 7:32 μμ

9051_1.[398]

βράκεις: ἀναξυρίδες

bracato Che veste BRACHE: onde anti-
camente fu detto « Gallia bracata » quella
parte della Gallia (poi Narbonese) dove i
popoli vestivano brache, a differenza di
quella romanizzata, dove indossavano la
toga. — Vale pure Estremamente grasso,
presa la metafora dai porci, che ingrassano
nel BRACO o BRAGO (v. q voce).

Παροιμίες

9181.11 [25] Παρ 132

'Αμαθος βρακί εφόρει, κάθε πάτημα το θώρει

9181.12 [26] Παρ 148

147. 'Ανάξιος έβαλε βρακί, έσκυπτε και θώρει το, και γε-
λοκκάνιζε. Και

148. 'Ανάξιος βρακί έβαλε, σε κάθε πόρτα τώσχιζε. Και

149. 'Αβράκωτος βρακί έβαλε, σε κάθε πόρτα τόδειχνε.
*Ιδε 132 άνωτ.. Δ, 134. Ε, 112 και 122—129 και Ο. 861.

Εδώ βρακί δεν έχουμε, λουλούδι για το πέτο μας [ενν. ζητάμε]

Για το πείσμα της γυναίκας του έκαψε τη βράκα του^{207.391}

Ανάλογες χυδαιότερες

- ο Για πείσμα της γυναίκας του έκοψε τ' αρχίδια του.^{241.1607}
- ο Θύμωσε ο αγάς κι' έκοψε τον πούτσο του.

Λέγονται όταν προβαίνει κανείς σε μια εκδικητική ενέργεια, η οποία όμως βλάπτει κατά κύριο λόγο τον ίδιο.

Φράσεις

Δεν ξέρει να δέσει το βρακί του.

Υποσημειώσεις

1

**Ἄναξυρίδες, trowsers worn by Eastern nations.—
For ἀνα-συρίδες, from σύρω, as being drawn up.
Drawers. So Eustath. (2) 'A Persian word:' Ldd.**

ETYMOLOGY OF THE WORDS OF THE GREEK LANGUAGE In alphabetical order WITH THE OMISSION GENERALLY OF PLANTS AND SOMETIMES
OF THE MOST UNCOMMON ANIMALS. LONDON - 1860 LONGMAN, O BEEN, LONGMAN, AND BOBBETS-

Οι συγγραφείς αναγνωρίζουν τον τρόπο δημιουργίας της βρακάς (αρχ αναξυρίς) με την
μεθοδο που ανεφερα.